

روح‌اله خلیلی بروجنی:

بخش خصوصی را قانع کردیم بسته آموزشی تولید کند

گفت‌وگو با پدیدآورندگان: سمانه آزاد و سمانه دلپاک

ما را هم رشد دهد. به معنایی آموزش باید مسئولیت‌پذیری، احترام به دیدگاه‌های مختلف و... را بیاموزد. این‌ها در ساخت یک جامعه خوب که ریشه در آموزش درست دارد، خودش را نشان می‌دهد. وقتی ما چنین انتظاراتی از آموزش داریم، این انتظارات در دانش آموز به تدریج خردی ایجاد می‌کند که او را برای زندگی بهتر در آینده رهنمون می‌شود:

خرد برتر از هر چه ایزد بداد

خرد رهنمای و خرد رهگشای

خرد دست گیرد به هر دو سرای

آموزش براساس انتظارات ذکر شده در آخر منجر به این می‌شود که من آدمی را که خرد کافی برای زندگی دارد، وارد جامعه می‌کنم. وقتی چنین انتظاراتی از آموزش داری، باید ببینی آموزش با چه مؤلفه‌هایی درگیر است. ما برای آموزش برنامه درسی ملی تعریف کرده‌ایم که خود مجموعه‌ای از مواد آموزشی است که امروزه به آن «بسته آموزشی» می‌گویند.

■ **با توجه به اینکه تولید بسته‌های آموزشی اقدامی جدید در آموزش کشور است، به عنوان مؤلف، تولید آن را چگونه ارزیابی می‌کنید؟**

□ این کتاب یک بسته آموزشی بود که برای اولین بار و شاید آخرین بار تولید شد و نشر «گل واژه» روی آن سرمایه‌گذاری کرده است. انتظار می‌رفت حسب دغدغه‌ای که مدیران در سازمان پژوهش روی بسته‌های آموزشی داشتند، در حمایت از بخش خصوصی وارد عمل شوند. این اولین بار بود که تولید بسته آموزشی اتفاق افتاد و آخرین بار. برای اینکه تولید بسته‌های آموزشی استاندارد و با کیفیت بالا هزینه زیادی برای ناشران خصوصی دارد و وقتی ناشر خصوصی به این کار وارد می‌شود و تولید مناسبی دارد، باید دستش را فشرده و زمینه را برای ناشران دیگر که می‌خواهند وارد این حوزه شوند، فراهم کرد. تمام تلاش من این بود که وقتی محصول در اختیار دانش آموز قرار می‌گیرد، مثل یک اثر دوست‌داشتنی باشد. رنگ‌بندی، هارمونی

اشاره

روح‌اله خلیلی بروجنی، در سال ۱۳۵۰ در بروجن به دنیا آمد. وی از سال ۱۳۷۶ وارد «سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی» شد و عمده فعالیت‌هایش در طول ۱۶ سال گذشته پیرامون فیزیک و آموزش فیزیک، و تألیف کتاب‌های درسی و آموزش معلمان بوده است. کتاب او با عنوان «بسته آموزشی فیزیک ۱ و آزمایشگاه» نامزد دریافت جایزه این دوره از جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد بوده است. به همین بهانه با روح‌اله خلیلی بروجنی درباره تجربه‌هایش در تألیف بسته‌های آموزشی و استانداردهای تولید بسته‌های آموزشی به گفت‌وگو نشستیم.

■ **شما در بسته آموزشی فیزیک ۱ از چه منابع و اسنادی برای تعیین چارچوب کتاب استفاده کردید؟**

□ در بسته آموزشی فیزیک ۱ و آزمایشگاه، چون نمی‌خواستیم برنامه فعلی را تغییر بدهیم، اصل را بر برنامه سازمان پژوهش گذاشتیم؛ برنامه‌ای که امروز به عنوان برنامه درسی فیزیک پذیرفته شده است. برنامه درسی را براساس استانداردهای امروز تألیف در نظر گرفتیم و کتاب معلم، کتاب دانش‌آموز و کتاب همراه را به صورت یک بسته آموزشی درآوردیم که به هم تنیده شده‌اند و باید هم‌گام و همراه با هم جلو بروند.

■ **چه استانداردهایی برای تولید کتاب‌های کمک درسی و کمک آموزشی باید مدنظر مؤلفان قرار بگیرد تا بتواند به تولید کتاب مناسب بینجامد؟**

□ باید ببینیم از آموزش چه انتظاری داریم. آموزش اساساً فرایندی است که باید به یادگیری بینجامد تا در مرحله بعد بتوان آن را به کار گرفت. در همین مرحله ما نسبت به یادگرفتنی‌ها محدود می‌شویم، چون چیزهایی را باید یاد بگیریم که بتوانیم به کارشان بگیریم. وجه دیگر «توانایی» است که آموزش باید بتواند زندگی فردی را ارتقا بدهد. وجه مهم‌تر آموزش این است که زندگی جمعی

صفحات، در فصل‌ها و شروع فصل‌ها، جملاتی که برای ارتباط با مخاطب به کار گرفته می‌شوند ما توانستیم بخش خصوصی را قانع کنیم که روی بسته آموزشی سرمایه‌گذاری کند.

■ از نظر شما کتاب خوب و مناسب چه کتابی است؟
□ جواب سؤال شما چند وجه دارد. یک وجه این است که اساساً باید هدف ما خیر و صلاح دانش‌آموز باشد. خیر و صلاح دانش‌آموز

در اجرای درست برنامه‌های درسی است. باید به برنامه درسی پای‌بند بود. اینکه هر مطلبی را به هر صورتی و تا جایی که خودم می‌خواهم ادامه دهم، به دانش‌آموز آسیب می‌زند. دانش‌آموز نباید اعتمادش به برنامه درسی از بین برود. باید به کتاب‌ها عمق بخشید نه اینکه کتاب را سطح‌افزایی کرد. باید فعالیت‌محوری را توسعه دهد و پرسش‌هایی از زوایای مختلف برای اندیشیدن بیشتر دانش‌آموزان فراهم آورد.

گفت‌وگو با ترانه امضائی امیرخیز، نویسنده نامزد دریافت جایزه دهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد

گذار عکاسی به دنیای دیجیتال

اشاره

عکاسی یکی از هنرهایی است که طی چند سال اخیر به شدت تحت تأثیر تغییرات فناوری قرار گرفته است، به طوری که شاید نسل جدید کمتر با عکاسی آنالوگ آشنایی داشته باشد. به همین دلیل، آشنایی با عکاسی دیجیتال را می‌توان نیاز روز همه کسانی دانست که با عکاسی سر و کار دارند؛ به ویژه هنرجویان رشته عکاسی. **ترانه امضائی امیرخیز**، نویسنده کتاب «گذار عکاسی به دنیای دیجیتال»، رفع نیازهای هنرجویان رشته عکاسی در حوزه عکاسی دیجیتال را یکی از مهم‌ترین اهدافش برای نگارش این کتاب می‌داند. ترانه امضائی که خود هنرآموز و مدرس دانشگاه هم هست، متولد سال ۱۳۵۴ است و تحصیلاتش را در رشته‌های عکاسی و پژوهش هنر گذرانده است. او در این کتاب به مباحثی مانند جایگاه دوربین‌های دیجیتال، ساختمان اصلی دوربین‌های دیجیتال، وسایل تنظیم‌کننده در دوربین، مقایسه دوربین دیجیتال و آنالوگ، انواع دوربین‌های دیجیتال و چاپ پرداخته است. امضائی در این کتاب سعی کرده است زبان ساده‌ای را به کار گیرد تا برای مخاطبان و به ویژه هنرجویان قابل فهم باشد. این کتاب را «انتشارات ناقوس» منتشر کرده است.

■ خانم امضائی! هدفتان از نگارش کتاب گذار عکاسی به دنیای دیجیتال چه بوده؟

□ دلیل اصلی‌ام در نوشتن این اثر، کمک به دانش‌آموزان و هنرجویان هنرستان‌ها در رشته عکاسی بود. ما در مدرسه آموزش

عکاسی دیجیتال را به دانش‌آموزان آغاز کردیم، اما کتابی که بتواند در این زمینه کمک کند، وجود نداشت. بیشتر کتاب‌ها به نرم‌افزارهای ویرایش عکس توجه داشتند تا به آموزش عکاسی با دوربین‌های دیجیتال. با توجه به این خلأ تصمیم گرفتم، براساس دانسته‌های خودم و گردآوری مطالبی از منابع معتبر دیگر، کتابی درباره عکاسی دیجیتال بنویسم. مخاطب اصلی کتاب هم هنرجویان رشته عکاسی بودند که می‌باید با عکاسی دیجیتال آشنا می‌شدند. علاوه بر این، هر فردی هم که با مبانی عکاسی آشنایی دارد و می‌خواهد وارد قلمرو عکاسی دیجیتال شود، می‌تواند از این اثر استفاده کند.

■ در این اثر آیا به عکاسی آنالوگ هم پرداخته‌اید یا تنها عکاسی دیجیتال را مدنظر قرار داده‌اید؟

□ اشاره ما به عکاسی آنالوگ زمانی است که آن را با عکاسی دیجیتال مقایسه می‌کنیم. در بقیه قسمت‌های کتاب تمرکز بر عکاسی دیجیتال است. همچنین، در بخشی به تفاوت‌ها و وجوه مشترک عکاسی دیجیتال و آنالوگ پرداخته‌ایم. اما در بقیه بخش‌های کتاب به دوربین‌های دیجیتال، وسایل تنظیم‌کننده در دوربین، کیفیت و انواع دوربین‌های دیجیتال، چاپ عکس‌های این نوع دوربین و نیز چاپگرها توجه کرده‌ایم.

■ با وجود اینکه سال‌هاست که عکاسی در هنرستان‌ها و دانشگاه‌های ما تدریس می‌شود، اما کتاب‌های تألیفی کمی در

■ با توجه به اینکه مخاطب اصلی کتاب شما دانش‌آموزان و هنرجویان هستند، در نگارش کتاب به چه نکاتی توجه داشته‌اید؟

□ به این نکته توجه داشتیم که تا حد امکان ساده بنویسیم و اصطلاحات خارجی را تا جایی که بشود، ترجمه کنیم. چون مخاطبان دانش‌آموزان بودند و ممکن بود حفظ کردن اصطلاحات برای آن‌ها سخت باشد. البته از آنجا که در محیط کار و دانشگاه معمولاً همان اصطلاحات خارجی استفاده می‌شود، کلمه و اصطلاح اصلی را هم قید کردم تا برای مخاطبان در محیط کار و دانشگاه غریبه نباشد.

■ فکر می‌کنید جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد چه تأثیری در موفقیت اثر شما خواهد داشت؟

□ حتماً می‌تواند تأثیرگذار باشد. متأسفانه در ایران ناشران بی‌سرپرست‌اند و کتاب‌های خوب معمولاً تشویق نمی‌شوند. این به هنر ناشر وابستگی دارد که تا چه حدی بتواند اثر را معرفی کند.

زمینه عکاسی دیجیتال وجود دارد. با توجه به اینکه خودتان هم متوجه این خلأ شده بودید، آن را ناشی از چه می‌دانید؟

□ بیشتر استادان قدیمی کار خود را به صورت تجربی ادامه داده‌اند. ما حتی الان در ایران تدریس عکاسی در دوره دکترا نداریم. شاید به دلیل اینکه تحصیل کرده عکاسی کم داریم. مؤلف در این زمینه هم کم است. البته چند سالی است که این روند تغییر کرده و مؤلفان و مترجمان بیشتری به این حوزه روی آورده‌اند.

■ اگر بخواهید دوباره این کتاب را بنویسید، چه چیزی را در آن تغییر می‌دهید؟

□ در دنیای دیجیتال هر لحظه شاهد تغییر جدید هستیم. با توجه به اینکه برخی مباحث هنگام نگارش کتاب مطرح نبودند، باید به آن اضافه شوند. مثلاً باید بخشی را با عنوان «سنسورها» به کتاب اضافه و آن را بازنویسی کنم.

رسول معرک‌نژاد:

خانواده کتابی برای کودک تهیه می‌کند که خودش دوست دارد

اشاره

رسول معرک‌نژاد، هنرمند معاصر، در سال ۱۳۴۷ در شهر اصفهان متولد شده است. وی فارغ‌التحصیل دوره کارشناسی ارشد با موضوع پایان‌نامه «بیان تصویری اسطوره در نقاشی امروز ایران» است. از فعالیت‌هایش می‌توان از نقاشی، ویدیوآرت و شعر نام برد. از آثار تألیفی معرک‌نژاد می‌توان به مجموعه شعر «دست در موهای آینه» (۱۳۸۳) و کتاب «زیبایی‌شناسی نقاشی کودکان» (۱۳۹۰) که توسط «نشر نوشته» به چاپ رسیده است، اشاره کرد. لازم به ذکر است که کتاب زیبایی‌شناسی نقاشی کودکان به‌عنوان نامزد دریافت جایزه از دهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد معرفی شده است.

■ درباره کتاب زیبایی‌شناسی نقاشی کودکان و هدف از تألیف چنین اثری برایمان بگویید.

□ کتاب زیبایی‌شناسی نقاشی کودکان (روند تکامل تصویری

نقاشی کودک) حاصل ۲۰ سال تجربه و فعالیت من است. من یک دوره ۱۰ ساله آموزش هنر به دانش‌آموزان را داشتم و در دوره دوم، تجربه‌های آموزشی‌ام را به مربیان انتقال دادم. دلیلی که تصمیم گرفتم کتابی با این محتوی تولید کنم، این بود که جای آن را در جامعه نشر خالی می‌دیدم. کتاب‌های روان‌شناسی نقاشی کودکان زیاد بود، اما کتابی که به زیبایی‌شناسی نقاشی کودکان بپردازد نه، از مقایسه نقاشی کودکان ارمنه با کودکان مسلمان در منطقه انتخابی «جلفای» اصفهان، من متوجه تفاوت‌های بسیاری در تصویرها و نمادهای کودکان شدم. در نقاشی‌های ارمنه، کودکان دو کوه می‌کشیدند (آرارات)؛ فرم آدم‌ها در نقاشی‌های آن‌ها کشیده بود. پوشش و لباس زنان آن‌ها هم از پوشش زنان ارمنه در ۲۰۰۰ سال پیش تأثیر گرفته بود. در صورتی که کودکان مسلمان بالای صفحه را سراسر کوه می‌کشیدند و فرم آدم‌ها و پوشش لباس آن‌ها متأثر از فرهنگشان بود.

نقاشی در کودکان مانند روند به حرف افتادن یا راه افتادن یک کودک، روندی ساختاری دارد. در ضمیر ناخودآگاه کودکان در هر دوره مشخصات خاصی وجود دارد. من در چهار دوره این ویژگی‌ها را بررسی کردم که می‌توان با توجه به آن‌ها مشکلات رشد ذهنی کودکان را کشف و بررسی کرد. برای مثال، در سن یک سال و نیم تا سه سالگی، نقاشی کودک روند خاصی دارد که اگر طبق این تعریف کودک روندی تندتر داشته باشد، دال بر ضریب هوشی بالاتر است که مهم است مربی و اولیای کودک بدانند و رفتار مناسبی را با او در پیش بگیرند. من از سال ۱۳۶۸ تا ۱۳۹۱ مشغول جمع‌آوری این کتاب بودم. کارهایی را که به صورت پراکنده انجام شده بود، به صورت یکپارچه در این کتاب آورده‌ام و بخشی را هم خودم اضافه کرده‌ام.

■ آیا جشنواره رشد را یک راهکار تشویقی خوب در جهت جلب مشارکت ناشران و تولید کتاب‌های استاندارد می‌دانید؟
□ من فکر می‌کنم این راهکار خوبی برای تولید و شناسایی کتاب‌های خوب باشد. اما شناخت این مجموعه و عملکرد آن بر همه روشن نیست. فعالیت‌های شما و دسترسی به محصولات شما میسر نیست.

■ به‌عنوان یک مؤلف برای ما بگویید که یک کتاب خوب و مناسب آموزشی باید چه خصوصیتی داشته باشد؟

□ کتاب مناسب کتابی است که بتواند حس کنجکاوی بچه‌ها را برانگیخته کند. نباید روند آن به‌گونه‌ای باشد که کوهی از اطلاعات را به بچه‌ها بدهد و در پایان کتاب طرح سؤال کند. باید طوری محتوی‌سازی شود که مخاطب به‌دنبال موضوع برود و مطالب را پیدا کند. مطالب کاربردی باشند و خلاقیت را افزایش دهند.

جای کتاب‌های آموزشی والدین خالی است. خانواده‌های ما به‌علت عدم آگاهی، در ترویج آموزش‌های غلط پیش‌گام هستند. باید کتاب‌های آموزشی ویژه والدین و دانش‌آموز را ترویج داد. خانواده‌ها کتاب‌هایی برای کودکان تهیه می‌کنند که خودشان دوست دارند. کتاب‌هایی که مناسب شرایط سنی و روحی کودک نیست. کتاب‌های مدارس پیش‌دبستانی صفحه‌به‌صفحه رنگ‌آمیزی دارد. رنگ‌آمیزی تصویرهای آماده و الگوها، باعث کاهش خلاقیت، کاهش اعتمادبه‌نفس و عدم عرضه توانمندی‌های فرد در جمع می‌شود. که باید کتاب‌های آموزشی برای والدین و فرزندان همگام باشند. وقتی شناخت باشد رشد فکری هست و والد از کودک نمی‌خواهد که کل صفحه را رنگ کند.

همایون ابراهیمی:

فرا تر از استانداردهای مهارتی

اشاره

همایون ابراهیمی در سال ۱۳۴۹ در تهران متولد شده است. او تاکنون بیش از ۲۰ جلد کتاب در زمینه‌های عکاسی و تصویربرداری تلویزیونی و ویدیویی به بازار نشر عرضه داشته است. در این گفت‌وگو وی درباره کتاب «مبانی تدوین ۱» که نامزد انتخاب در دهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد شده است، نقش جشنواره رشد در تولید کتاب‌های مناسب و استاندارد، و ملاک‌ها و شرایط لازم برای کتاب استاندارد می‌گوید.

□ من تا امروز از طریق ارتباط با معلمان، استادان و دانش‌آموزان و شنیدن نیازهای آن‌ها، و در ادامه، تحقیق و پژوهش درباره آن، چارچوب کتاب‌هایم را تعیین می‌کنم. دسته‌های سار در آسمان همه هم‌جهت و هم‌سو حرکت می‌کنند و مردم ما هم مثل دسته سار می‌مانند. تغییر جهت آن‌ها براساس تغییر فناوری است. مردم در عصر دیجیتال آموزه‌های دیجیتالی می‌خواهند و استانداردهای درسی آن‌ها وجود ندارد. در شاخه «ویژوال افکت» همه دنیا در حال دویدن‌اند، اما تنها کاری که ما کردیم، فروش نرم‌افزار ویژوال افکت بود نه وارد کردن فناوری آن.

کتابی استاندارد است که مطالب آن فراتر از استانداردهای مهارتی

■ به‌عنوان مؤلف، کتاب‌هایتان را با چه اصول و پایه‌ای تهیه می‌کنید؟ کتاب استاندارد چه ویژگی‌هایی دارد؟

باشد. مثل مدرسی که درس داده، نیاز و خلأ دانش‌آموز را درک کرده است و در راستای تکامل آموزش‌های پایه، مطالبی را در قالب کتاب کمک‌درسی و کمک‌آموزشی ارائه می‌دهد.

■ آیا جشنواره‌رشد توانسته است در راستای جلب مشارکت ناشران در تولید کتاب استاندارد مؤثر واقع شود؟

□ این دومین دوره‌ای است که کتاب من نامزد انتخاب در جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد می‌شود. دوره پیش کتاب «اصول و فنون تصویربرداری ویدیویی» را داشتیم. من فکر می‌کنم جشنواره رشد برای آن دسته از مؤلفان و ناشران آموزشی که اهداف تجاری ندارند، نمی‌تواند سود چندانی داشته باشد. اگر می‌توانست برای مؤلفان کتاب استاندارد امتیاز دریافت مجوز نشر را آسان کند راهکار تشویقی خوبی بود. مشکلات چاپ و نشر دست و پای مؤلفان را می‌بندد. متأسفانه آنکه خوب می‌نویسد شرایط چاپ ندارد و آنکه کتاب را یک کالای تجاری می‌بیند، بهترین شرایط را دارد. من ده‌ها کتاب چاپ نشده دارم. ما در کشور چه قدر دانش‌آموز داریم؟! چه تعداد از این‌ها محقق و معلم می‌شوند؟ انگشت‌شمارند کسانی که از این جمعیت به تحقیق و آموزش رو بیاورند. علاوه بر این، در بعضی علوم پایه، کتاب‌ها پیر شده‌اند و آن قدر تنوع زیاد است که باید بد و خوب آن‌ها را تخمین زد. اما ما در حوزه هنر کتاب نداریم، چه برسد به اینکه آن‌ها را در وزنه کارشناسی قرار دهیم. ما حتی نیروی متخصص برای کارشناسی کتاب‌های هنر هم کم داریم. استانداردنویسی در هنر، معیارهای محک و سنجش مرکزی ندارد.

■ چه اقدامی غیر از آنچه ما در راستای تشویق مؤلفان و

ناشران در تولید کتاب مناسب انجام داده‌ایم، توصیه می‌کنید؟ □ من فکر می‌کنم شما نتوانسته‌اید آن‌طور که باید فعالیت‌ها را آشکار کنید، علت آن هم ضعیف عمل کردن روابط عمومی و اطلاع‌رسانی بوده است. قبل‌تر «سازمان فنی‌وحرفه‌ای» اسناد و استانداردها را تنها در صورت مراجعه در اختیار مؤلفان قرار می‌داد، اما امروزه خیلی راحت از طریق وبگاه آن‌ها قابل دسترسی است. این امکان خیلی به وضعیت نشر کتاب‌های کمک‌درسی و کمک‌آموزشی هنر کمک کرد.

■ در معرفی کتاب «مبانی تدوین ۱» که از جمله کتاب‌های نامزد انتخاب در این دوره از جشنواره کتاب‌های رشد است، اگر مطلبی دارید بگویید.

□ کتاب «مبانی تدوین ۱» در واقع مبانی تدوین برگرفته از علم کارگردانی است. تدوین آخرین مرحله از تولید فیلم است که پس از آن فیلم شکل نهایی خود را پیدا می‌کند. گزینش نماها، اندازه آن‌ها، ردیف کردن نماها، صحنه‌ها و سکانس‌ها پشت سرهم، مخلوط کردن تمام صداها و تعیین میزان بلندی آن‌ها، و آمیختن و هم‌گام کردن صدا با تصویر مجموعه کارهای تدوینگر است. در این کتاب توانایی شناخت تدوین و سینمای صامت، توانایی شناخت مراحل فیلم‌سازی در سینما و سناریونویسی، توانایی تدوین تلویزیونی و تدوین صدا، توانایی دکوپاژ و برش، به‌کارگیری و تبدیل انواع فرمت‌های ویدیویی، به‌کارگیری گرافیک در تولید برنامه، به‌کارگیری افه‌های تصویری، و شناخت حرکات دوربین و نقش آن در تداوم نماها به‌صورت مفصل آمده است که می‌تواند مورد استفاده علاقه‌مندان این فن قرار بگیرد.

گفت‌وگو با طاهره رستگار، مترجم اثر نامزد جشنواره

ارزشیابی توصیفی نیازمند تبیین بیشتر

اشاره

مدتی است که ارزشیابی توصیفی به یکی از دغدغه‌های دست‌اندرکاران آموزش و پرورش، معلمان و همچنین خانواده‌ها

تبدیل شده است. در این مدت در مورد اهمیت این نوع ارزشیابی و اثرات آن سخن بسیار گفته شده است اما شاید آنچه باید بیشتر به آن پرداخت، نوع انجام آن است. چه‌طور باید ارزشیابی

توصیفی را در کلاس درس پیاده کرد که بهترین نحو انجام آن باشد؟

طاهره رستگار، مترجم کتاب «ارزشیابی توصیفی یعنی بازخورد مؤثر»، معتقد است این کتاب با مثال‌های متعدد به ویژگی‌های بازخورد مناسب معلم به دانش‌آموز می‌پردازد و از این‌رو می‌تواند به معلمان در نحوه درست پیاده کردن ارزشیابی توصیفی کمک کند. رستگار متولد سال ۱۳۲۹ در شیراز است. او کارشناس ارشد رشته‌های مهندسی شیمی و نیز مهندسی مکانیک است و به مدت ۱۷ سال عضو هیئت علمی «دانشگاه علم و صنعت» بوده است. او از سال ۱۳۶۸ در تألیف و برنامه‌ریزی کتاب‌های علوم تجربی با سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی همکاری داشته است. بیشتر آثار رستگار چه در حوزه تألیف و چه در حوزه ترجمه، در ارتباط با مقوله آموزش و به‌صورت بین‌رشته‌ای بوده‌اند. «ارزشیابی توصیفی یعنی بازخورد مؤثر»، اثر سوزان بروکهارت که خود از متخصصان فن ارزشیابی است نیز از این دست است. در اینجا گفت‌وگوی ما با مترجم این اثر نامزد در دهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد را می‌خوانید.

■ خانم رستگار! چه نیازی حس کردید که دست به ترجمه اثری درباره ارزشیابی توصیفی زدید؟

□ می‌دانید که چندین سال است مقوله ارزشیابی توصیفی رسماً وارد نظام آموزشی ما به‌خصوص در دوره دبستان شده است. ارزشیابی توصیفی رویکردی است که مطالعات پژوهشی بسیاری در تأیید آن در مراکز تحقیقاتی - آموزشی کشورهای پیشرفته صورت گرفته است. من به دلیل فرصت‌های متعددی که در بازدید از کلاس‌ها و گفت‌وگو با معلمان داشته‌ام، کاملاً احساس می‌کردم که این مقوله برای معلمان و حتی کارشناسان جا نیفتاده است. واژه‌های پیشنهادی «خیلی خوب» یا «نیازمند تلاش»، چیزی بیشتر از همان نمره‌های معمول نظام قبل به دانش‌آموزان و والدین آنان نمی‌دهد. به این دلیل به فکر تألیف کتابی در این مقوله بودم. بین کتاب‌هایی که جست‌وجو می‌کردم، به کتاب «How to give effective feedback to student» برخوردیم و از آنجا که آن را پاسخ‌گوی نیازی که احساس می‌کردم دیدم، دست به ترجمه‌اش زدم.

■ مخاطبان کتاب چه کسانی هستند؟

□ مخاطبان کتاب همه معلمان در هر دوره آموزشی هستند.

احساس من این است که مطالعه این کتاب برای استادان در حوزه آموزش عالی هم پیام‌های آموزشی بسیاری دارد. کتاب با مثال‌های متعدد به ویژگی‌های بازخورد مناسب معلم به دانش‌آموز می‌پردازد. از قول معلمانی که این کتاب را مطالعه کرده‌اند، می‌توانم بگویم آن را مفید و آموزنده ارزیابی کرده‌اند.

■ با توجه به ترجمه‌ای بودن این اثر، آیا می‌تواند نیازهای مخاطبان ما را برطرف کند؟

□ کتاب اصول کلی را با مثال‌هایی همراه کرده است که آن اصول در هر جایی قابل استفاده و پیاده کردن هستند. بدیهی است ممکن است مواردی اندک از مثال‌ها را بتوانیم بومی کنیم، ولی برای مثال، وقتی به اهمیت ادبیات بازخورد کلامی معلم با دانش‌آموز یا به ویژگی‌های یک بازخورد مناسب می‌پردازد، در همه‌جا کاربرد دارد.

■ به نظر شما کتاب خوب و مناسب کمک‌آموزشی چه تأثیری در یادگیری دارد؟

□ بدیهی است یک رکن مهم آموزش و حتماً مهم‌ترین آن‌ها معلم است که هم علاقه‌مند به یادگیری است و هم نیازمند به‌روز شدن. به این دلیل مطمئن هستم که کتاب‌های کمک‌آموزشی مناسب می‌توانند نقش آموزش‌های مستمر ضمن خدمت را داشته باشند، به شرط آنکه معلمان فرصت استفاده از این کتاب‌ها را پیدا کنند. متأسفانه شمارگان کتاب‌های آموزشی در حوزه تعلیم و تربیت برای معلمان (علی‌رغم علاقه و احساس نیاز) نشان از عدم استقبال معلمان از این‌گونه کتاب‌ها دارد. کمبود فرصت معلمان برای مطالعه و به‌روز شدن، معضلی است که باید آسیب‌شناسی شود.

■ خانم رستگار! به‌عنوان کسی که خود از دست‌اندرکاران حوزه تعلیم و تربیت است، فکر می‌کنید جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد تأثیری در تشویق مؤلفان، مترجمان و ناشران برای تولید آثار استاندارد دارد؟

□ بدیهی است که اثر دارد و گام مؤثری است، ولی آثار استاندارد باید به شیوه‌های متفاوتی حمایت شوند تا به‌دست مخاطبان برسند. از دید من فقط عشق و علاقه باعث می‌شود که کتاب‌هایی در حوزه تعلیم و تربیت ترجمه یا تألیف شوند و شمارگان اندک، مترجمان و مؤلفان این حوزه را ناامید نکند.

آرزو نیراحمدی:

کودکان درک عمیقی از پیرامون خود دارند

اشاره

مجموعه ۹ جلدی «کودکان فیلسوف» اثر اسکار برنی فیه، مجموعه‌ای است برای نوآوری در رویارویی با سؤال‌های مهمی که کودکان درباره خود، زندگی و جهان هستی از خودشان می‌پرسند. آرزو نیراحمدی، مترجم کودکان فیلسوف که اثرش در گروه تفکر، پژوهش و سبک زندگی دهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد به‌عنوان نامزد دریافت جایزه انتخاب شده، معتقد است که کودکان درک عمیقی از پیرامون خود دارند و باید به سؤالات آن‌ها درباره جهان هستی، زندگی و مرگ پاسخ قانع کننده داد. نیراحمدی که پیش از این هم آثاری را منتشر کرده، متولد سال ۱۳۴۶ است و تحصیلات را خود در دوره دکتری ترجمه‌شناسی در فرانسه گذرانده است. او که اکنون مشغول نگارش دایره‌المعارفی برای بزرگسالان است، نه تنها کودکان بلکه بزرگسالان و والدین را هم مخاطب این مجموعه می‌داند. در ادامه گفت‌وگوی ما با وی را می‌خوانید.

■ چه طور شد که ترجمه این مجموعه را آغاز کردید؟

این مجموعه توسط مسئول «انتشارات شهرتاش» به من معرفی شد. روز نخستی که کتاب را خواندم و با محتوای آن آشنا شدم، به نظرم رسید، سؤالاتی که در این کتاب مطرح شده‌اند، همان سؤالاتی بودند که ما هم در دوره کودکی خود داشتیم، اما هرگز به آن‌ها پاسخ داده نشد. در جامعه و فرهنگ ما اصل و بنای تربیت، القای تفکرات به کودکان است و انتخاب برعهده کودک گذاشته نمی‌شود. معمولاً والدین سؤالاتی درباره جهان هستی از کودک خود نمی‌پرسند یا در جواب سؤالات فرزندان خود، پاسخ‌های قانع کننده‌ای ندارند. در واقع می‌توان گفت در روش‌های تربیتی‌مان از لحاظ فکری انتخابی برای کودک قائل نیستیم.

همچنین، پیش از آنکه ترجمه مجموعه را آغاز کنم، سؤالاتی را که در کتاب مطرح شده بود، از کودکان اطرافم پرسیدم و واکنش آن‌ها را سنجیدم. به این نتیجه رسیدم که کودکان گاه درک عمیقی نسبت به پیرامون خود و مسائل آن دارند. مجموعه این عوامل باعث شد تا این مجموعه را ترجمه کنم.

■ به نظر تان مجموعه کودکان فیلسوف چه ویژگی‌هایی

دارند که می‌تواند آن را از دیگر آثار این حوزه متمایز کند؟

■ به‌نظرم یکی از ویژگی‌های مجموعه این است که اگر والدین این کتاب را بخوانند، متوجه می‌شوند که فرزندان‌شان درک و حس عمیقی نسبت به محیط پیرامون و قواعدش دارند، اما معمولاً این حس و درک نادیده گرفته می‌شود. همچنین، اگر والدین کتاب را بخوانند، در واقع یک‌بار دیگر سؤالاتی درباره جهان هستی و زندگی از خود پرسیده‌اند. یکی از اهداف من از ترجمه کتاب این بود که والدین هم این سؤالات را از خود بپرسند تا جواب قانع کننده‌ای برای کودکان داشته باشند. از این رو می‌توان یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های کتاب را این دانست که نه تنها کودکان، بلکه بزرگسالان هم از مخاطبان آن هستند. البته در ترجمه کتاب باید خیلی به لحن مطالب توجه می‌کردم، چون باید طوری اثر ترجمه می‌شد که تفکر و انتخابی به مخاطب القا نشود، بلکه مخاطب خود تصمیم‌گیرنده باشد.

ضمن اینکه باید توجه داشته باشیم، این کتاب القای فرهنگ دیگری نیست، بلکه می‌تواند آن کاملاً آموزشی و تربیتی است و به زندگی و قواعد آن، احساسات، خوش‌بختی، مرگ و... پرداخته است. موضوعی که باید در جامعه به آن توجه داشته باشیم، این است که بچه‌ها قدرت تفکر و تعقل دارند که باید پرورش داده شود. پاسخ ندادن والدین به سؤالات مهم دوره کودکی، می‌تواند تأثیرات نامطلوبی در رشد و پرورش ذهنی آن‌ها داشته باشد. والدین باید خود را مکلف به پاسخ‌گویی به بچه‌ها بدانند، چرا که هیچ سؤالی بی‌جواب نیست.

■ خانم نیراحمدی! مؤلفان ما تا چه حد وارد این حوزه

شده‌اند؟

■ خیلی محدود. من برای ترجمه این مجموعه، جست‌وجوهای زیادی انجام دادم تا بدانم در این حیطه در کشور چه کاری انجام شده است. متوجه شدم تألیف در این حوزه بسیار کم است. اگر هم هست، محدود به چند ناشر است. مؤلفان و ناشران ما بیشتر به جنبه مادی قضیه فکر می‌کنند تا بعد معنوی آن. شاید تنها دو یا سه ناشر به‌کار در این حوزه اهمیت می‌دهند.

■ آیا شما تا پیش از این با جشنواره کتاب‌های آموزشی

رشد آشنایی داشتید؟ فکر می‌کنید این جشنواره چه تأثیری در روند کار شما خواهد داشت؟

بله. تقریباً می‌توانم بگویم از طریق معلمان که می‌شناسم، با جشنواره رشد و اهداف آن آشنایی داشتم. من معتقدم جشنواره رشد

به معرفی کتاب‌ها کمک می‌کند و همچنین باعث می‌شود که آثار، بهتر مخاطبان خود را پیدا کنند. همین موضوع بهترین حمایتی است که جشنواره می‌تواند از کتاب‌ها و مؤلفان و مترجمانشان انجام دهد.

علی رؤوف:

کتاب خوب کتابی است که با آموزش جهانی هم‌سو باشد

اشاره

از جمله کتاب‌های نامزد دریافت جایزه در دهمین دوره از جشنواره رشد، کتاب «انشا؛ درس روییدن در خود» تألیف علی رؤوف، تولید سال ۱۳۹۰، توسط «نشر آبیژ» است. علی رؤوف، متولد سال ۱۳۱۵ در مشهد است. وی دارای دکترای فلسفه تعلیم و تربیت از دانشگاه بین‌المللی هاوایی (AUH) آمریکا و سال‌هاست که به تدریس در دانشگاه و تألیف کتاب‌های علمی و آموزشی مشغول است. علی رؤوف در این گفت‌وگو از وضعیت آموزش در ایران و کتاب‌های آموزشی می‌گوید.

می‌خوانند، کتاب‌هایی هستند که خودم نوشته‌ام و در این راه آموزش داخل کشور را نه، بلکه آموزش جهانی را مطرح کرده‌ام. لازم می‌دانم که بگویم پایان‌نامه دکترای من با عنوان «جنبش جهانی بهسازی تربیت معلم» در انگلیس مورد تقدیر قرار گرفت.

از نظر شما کتاب خوب و مناسب دارای چه ویژگی‌هایی است؟

در طول این ده دوازده سال استادان دانشگاهی ما کتاب‌های خوبی نوشته‌اند، اما نتوانسته‌اند در نظام آموزش و پرورش حلول کنند. تعداد استادان و متخصصان کم است. کتاب خوب کتابی است که با آموزش جهانی هم‌گام و هم‌سو باشد. دانش آموز و دانشجو دنبال نوشته‌هایی می‌روند که آموزش را به‌روز و بهتر بتواند انتقال دهد.

شما در تهیه این کتاب چه اهداف تربیتی را مدنظر داشته‌اید؟

آموزش‌های ما در کشور روند صحیحی را دنبال نمی‌کنند. تا همان لحظه‌ای که من این کتاب را نوشتم، درس انشا یک بازی بود. موضوعاتی که معلمان برای انشا انتخاب می‌کردند، در یک دوره ده ساله تکرار می‌شدند. دانش‌آموزان از زنگ انشا بدشان می‌آمد و ارتباطی با آن پیدا نمی‌کردند.

انشا درس رسیدن به خود است؛ درس بیان درک و احساس خود، درس بیان دانستن‌ها و فهمیدن‌ها، خواستن‌ها و آرزوها، و بیان فکرها و دریافت‌هایی ذهنی و تخیلات و پندارها. با این درس ما می‌توانیم با دیگران و طبیعت، زندگی و هر آنچه در زندگی تبلور دارد، ارتباط برقرار کنیم. این ارتباط باید از طریق بیان و قلم صورت بگیرد. معلم باید به دانش‌آموز همان‌طور که ریاضی می‌آموزد، انشا بیاموزد. من در این کتاب اجزا و عناصر انشا را برای معلم و دانش‌آموز توضیح دادم.

آقای رؤوف شما کیفیت کتاب‌های آموزشی و کمک‌آموزشی موجود در بازار نشر کتاب را چگونه می‌بینید؟

به‌طور کلی در تهیه و تولید کتاب‌های آموزشی به چارچوب و ساختار آن‌ها توجه زیادی نمی‌شود. کسانی که متوجه ساختار و محتوا بوده‌اند، برای آموزش و پرورش نوشته‌اند، بنابراین آنچه نوشته می‌شود و به کار گرفته می‌شود، اصولی نیست. ضعف عمده آموزش ما نسبت به دیگر کشورها در نویسندگان و معلمان است. کسی که آموزش می‌دهد، می‌تواند کتاب آموزشی بنویسد.

تألیف کتاب‌های درسی و کمک‌آموزشی‌تان را بر چه پایه‌ای استوار می‌کنید؟

شیوه‌های آموزش باید بسته به رشد فناوری و نیاز جامعه پیوسته در تغییر باشند. من آموزش دانشگاهی‌ام را در آمریکا گذرانده‌ام. شیوه تدریس و آموزش در آنجا به‌گونه‌ای بود که شور و شوق و تشنگی در یادگیری و یاددهی ایجاد می‌کرد و اطلاعاتی که از استادان و آموزش‌ها دریافت می‌شد، خیلی مفید بود. من کوشیدم آن آموزش‌ها را به جامعه خودم منتقل کنم. کتاب‌هایی که دانشجویان من

غلامرضا سحاب:

حافظه محوری با آموزش مبتنی بر مشاهده حذف می‌شود

اشاره

غلامرضا سحاب در سال ۱۳۲۷ در تهران به دنیا آمد. وی مدیر انتشارات «دنیای جغرافیای سحاب» است. کتاب «دومین اطلس جغرافیایی دوره قاجار» شامل نقشه‌های ۱۲۰ سال قبل ایران، تهران و قاره‌های جهان است که توسط آن مؤسسه در سال ۱۳۹۰ منتشر و نامزد دریافت جایزه دهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد شد. این کتاب به‌همت غلامرضا سحاب، جواد صفی‌نژاد و سعید بختیاری تهیه شده است و به شرح نقشه‌های آن دوره و افرادی که آن‌ها را ترسیم کرده‌اند، می‌پردازد.

■ جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد را تا چه اندازه در جهت جلب مشارکت ناشران در تولید کتاب‌های استاندارد مؤثر می‌دانید؟

این نخستین دوره‌ای است که من با جشنواره رشد، نحوه عملکرد آن و روند کارشناسی کتاب‌ها آشنا می‌شوم. پیش‌تر از این هم جشنواره رشد را می‌شناختم، اما با آن درگیر نبودم. جشنواره رشد راهکار خوبی برای جلب توجه ناشران و مؤلفان است، به شرط آنکه اخبار مربوط به عملکرد و برگزاری آن در حد وسیع منتشر شود و تبلیغات داشته باشد.

■ چه عاملی باعث می‌شود، کتاب غیراستانداردی که برای تعمیق یادگیری مناسب و مفید نیست، به بازار کتاب عرضه شود؟

به‌طور کلی مسئله کتاب‌های آموزشی مسئله‌ای است که خیلی باید روی آن دقت شود. متأسفانه در همه دوره‌های تحصیلی، کتاب‌های کمک‌آموزشی توسط افراد غیرمتخصص آن دوره تهیه و تنظیم می‌شوند و ناشران به سلیقه خود عمل می‌کنند. در تهیه و تولید کتاب‌های کمک‌آموزشی و کمک‌درسی به ضوابط لازم توجهی نمی‌شود. من معتقدم که اکثر کتاب‌های بازار نشر از کتاب‌های خارجی اقتباس شده‌اند و با برنامه درسی ما مغایرت دارند. معلمان ما نمی‌توانند کتاب‌هایی به دانش‌آموزان معرفی کنند که با برنامه درسی‌شان هماهنگ نیست. از این‌رو از معرفی کتاب اجتناب می‌کنند. مطابقت مطالب کتاب‌های آموزشی با برنامه درسی مدارس در تولید کتاب کمک‌درسی و کمک‌آموزشی خیلی اهمیت دارد.

■ با توجه به هدف‌های تربیتی وزارت آموزش و پرورش مبتنی

بر تربیت خلاقانه دانش‌آموزان و پرهیز از «حافظه محوری»، شما چه تدابیری در این خصوص در حوزه نشر اندیشیده‌اید؟
 □ نحوه آموزش خیلی تعیین‌کننده است. مخصوصاً در حوزه جغرافیا، آموزش فقط با خواندن یک کتاب صورت نمی‌پذیرد و باید با مطالعات میدانی همراه باشد. وقتی آموزش مشاهده‌ای و عملی باشد، روش‌های آموزشی غلط مثل حفظ کردن سطر به سطر مطالب حذف خواهند شد. مخصوصاً در دوره دبستان آموزش محتوایی و مطالعات تجربی، در کنار آموزش نظری (تئوری) تأثیر بسزایی در سرنوشت دانش‌آموز دارد. بهترین متخصصان را برای این دوره باید در نظر گرفت تا بتوانند کودک را علاقه‌مند به علم و پرسشگر بار آورند.

در زمان ما، روی آموزش کنترل و بازرسی وجود داشت و دانش‌آموزان مورد تشویق قرار می‌گرفتند. در دوره دبستان به‌عنوان تکلیف از ما می‌خواستند که عضویت کتابخانه مجلس و کتابخانه ملی را داشته باشیم و مطالبی که آنجا می‌خواندیم، سرکلاس ارائه دهیم. این شیوه ما را به کتاب و کتابخانه، و مطالعه و ارائه سخنرانی علاقه‌مند کرد.

■ شما در تهیه این کتاب چه شاخص‌هایی را مدنظر قرار داده‌اید؟ آیا اسناد و چارچوب خاصی برای تولید کتاب‌هایتان مدنظر دارید؟

□ در این کتاب ما برای ۱۷ نقشه در ۲۲ صفحه مقدمه آورده‌ایم که در صد سال گذشته چه کسانی با چه روش‌هایی کار جغرافیایی می‌کردند. ما مطالعات اولیه و ثانویه، روش‌های کار شده، و حال و هوای آموزش آن دوره را بررسی کرده‌ایم. البته روی بُعد آموزشی کتاب هم کار کرده‌ایم. برای مثال، روی نصف‌النهار مبدأ در تهران، لندن و پاریس مطالبی عرضه کرده‌ایم. همچنین، نقشه تهران و تقسیمات کشوری را در صد سال گذشته در این کتاب گنجانده‌ایم تا کودکان بدانند محدوده تهران در صد سال گذشته چه قدر بوده است، چند استان داشته‌ایم... ما تمام روزنامه‌های دوره قاجار را بررسی کرده‌ایم، و همه اسناد را، از اعتمادالسلطنه و روزنامه تربیت گرفته تا سفرنامه ناصرالدین شاه را مطالعه کرده‌ایم.

ما معمولاً در تألیف کتاب‌هایمان، نظرات معلمان و استادان دانشگاه را که با نیازها و کمبودهای حوزه نشر و مخاطب آشنا هستند، مدنظر قرار می‌دهیم.

زیر و رو کردن کتابخانه ملی برای نگارش یک کتاب

اشاره

«به دنبال کاغذ اخبار» عنوان کتابی از لیلی فرهادپور است که توسط «انتشارات ققنوس» منتشر شده است. او در این کتاب به زبان داستان به توضیح تاریخ مطبوعات در ایران از ابتدا تا دوره معاصر پرداخته است. اولین روزنامه ایران، ارتباط‌های جمعی، صنعت چاپ و چاپخانه، عهد ناصری، روزنامه‌نگار منظم در ایران، مقدمات انقلاب مشروطه در ایران، و نشریه‌های ادواری کودکان و نوجوانان برخی از موضوعاتی هستند که در این کتاب به آن‌ها پرداخته شده است. لیلی فرهادپور متولد سال ۱۳۴۰ است و در رشته علوم ارتباطات اجتماعی و مترجمی زبان تحصیل کرده است. او که خود تجربه فعالیت در حوزه روزنامه‌نگاری را هم دارد، می‌گوید برای نوشتن این کتاب و یافتن منابع معتبر، مخزن کتابخانه ملی را زیر و رو کرده است!

چرا شد که «به دنبال کاغذ اخبار» را نوشتید؟

انتشارات ققنوس مجموعه‌ای از کتاب‌ها را با نام «به دنبال...» ترجمه و منتشر کرده است. در این مجموعه شخصیت‌ها و وقایع تاریخی دنبال می‌شوند. مدتی پیش انتشارات ققنوس تصمیم گرفت که در همین مجموعه، وقایع و شخصیت‌های تاریخی ایرانی را بگنجاند. من پیشنهاد دادم که در مورد تاریخ روزنامه و روزنامه‌نگاری در ایران کتابی نوشته شود که نگارش آن را خودم بر عهده گرفتم.

چرا در میان موضوعات تاریخی، تاریخ مطبوعات را انتخاب کردید؟ به دلیل حوزه کاری تان بود؟

ببینید! مخاطب ما نوجوانانی هستند که از طریق رسانه‌ها و مطبوعات وقایع روز را دنبال می‌کنند. بنابراین باید با تاریخ آنچه اخبار را به آن‌ها می‌رساند، آشنا شوند.

با توجه به اینکه باید تاریخ دقیق مطبوعات در کشور را

می‌نوشتید، نگارش کتاب چه قدر زمان برد؟

با وجود اینکه خودم دانش‌آموخته رشته روزنامه‌نگاری هستم و پیش‌زمینه‌ای در این باره داشتم، اما نگارش آن حدود یک سال طول کشید. چرا که تحقیقات گسترده‌ای را در این زمینه انجام دادم و مخزن کتابخانه ملی را زیر و رو کردم. البته کارمندان آن زمان کتابخانه واقعا در این راه به من کمک کردند.

چرا برای بیان تاریخ مطبوعات قالب داستان را انتخاب کردید؟

فرمت تعریف شده برای مجموعه «به دنبال...» داستان است. البته در میان داستان، صفحات دانش‌نامه‌ای را هم پیش‌بینی کرده‌ام. به طوری که درست مانند مدخل دانش‌نامه‌ای، اطلاعات مستقیمی را درباره رویدادها و پدیده‌ها برای مخاطبان تفسیر و توضیح می‌دهد. مضاف بر اینکه لابه‌لای کتاب کلمه‌ها و ترکیب‌هایی که به نظر می‌رسد برای مخاطب دانش‌آموز سخت است، توضیح داده شده است. بخش‌بندی کتاب هم به صورت سیر زمانی است. همه این‌ها به خاطر رعایت فرمت مجموعه است.

در کتاب به تاریخ مطبوعات در دوره معاصر هم می‌پردازید؟

بله. از کاغذ اخبار و وقایع اتفاقیه به ترتیب به دوران معاصر می‌رسیم. در داستان کتاب، شخصیت دختر که مادرش در کتابخانه ملی کار می‌کند، همراه مادرش به کتابخانه می‌آید. از مادرش معنی مطبوعات را می‌پرسد. مادر بعد از توضیح مختصری به او می‌گوید که اگر می‌خواهد اطلاعات بیشتری در این زمینه کسب کند، می‌تواند کتاب «به دنبال کاغذ اخبار» را بخواند. دختر هم بعد از خواندن کتاب به بخشی می‌رسد که خود او هم در آن حضور دارد و به این ترتیب وارد تاریخ معاصر روزنامه و روزنامه‌نگاری در ایران می‌شود.

سیدعلی صمدی:

استانداردسازی لازمه تحول کتاب‌های استثنایی است

اشاره

متحول خواهد شد. در تهیه یک کتاب ابتدا باید نیازسنجی صورت بگیرد. باید نیاز جامعه استفاده کننده، از جمله متخصصان، دانشجویان، والدین و کسانی که در این زمینه کار می‌کنند را پیگیری و سپس با توجه به ابعاد فرهنگی روش‌ها را بیان کرد. در کنار آن، دانش اولیه درباره موضوع اهمیت فوق‌العاده‌ای دارد. من زمانی می‌توانم نیازی را احساس کنم که درباره آن بینشی داشته باشم و مخاطبان و نیازهای آن‌ها را درک کنم. نکته دیگر انطباق دانش با فرهنگ جامعه‌ای است که کتاب در آن به کار برده می‌شود.

■ **با توجه به گستردگی نیاز به کتاب‌هایی از این قبیل، چرا بازار نشر این کتاب‌ها آن گونه که انتظار می‌رود، نیست؟**

□ در این حوزه به کتاب‌های زیادی نیاز است، ولی رقابتی در نشر کتاب‌های استثنایی وجود ندارد. زیرا افرادی که در تولید مشغول‌اند، متخصص نیستند. فقط درگیر اجرای آن هستند، نه مسئول به‌روز بودن کتاب. وقتی دقتی به استانداردهایی که لازم است رعایت شوند، ندارند، ضرورت، به‌روز بودن منابع و مراجع را درک نمی‌کنند و هدفشان فقط انجام دادن کار خیر می‌شود. این افراد زیادند، اما نمی‌توانند تخصصی عمل کنند. در انگلیس کتابی که با چنین محتوایی تولید می‌شود، به‌سرعت تحلیل، رتبه‌بندی و ستاره‌دار می‌شود و افراد به آن به‌عنوان یک کار تحقیقی ویژه نگاه می‌کنند و از آن بهره می‌برند.

■ **چه راهکاری برای بهبود وضعیت حوزه نشر کتاب‌های استثنایی پیشنهاد می‌کنید؟**

□ با وجود آنکه جمعیت افراد استثنایی در ایران کم نیست، شمارگان کتاب‌ها بسیار پایین است و این نشانه خوبی نیست. راهکار پیشنهادی من بیدار کردن نیاز مخاطبان با افزایش آگاهی اجتماعی از نظر حقوق فردی و اجتماعی این افراد و نیازهای آن‌هاست. اگر در این زمینه کار شود، کسانی هم پیدا می‌شوند که در این زمینه به این قشر و در راستای نیازهای آن‌ها خدمت کنند. استفاده از منابع بیشتر می‌شود و کیفیت کتاب‌ها تغییر می‌یابد. کتاب آموزشی در این شاخه تولید می‌شود، ولی گستردگی آن کم است. وقتی گستردگی کتاب در حوزه‌ای کم باشد، نمی‌توان بین کتاب‌ها داوری کرد و بد خوب را مشخص ساخت. هر کتابی که در این شاخه تولید می‌شود، ارزشمند است.

سیدعلی صمدی، متولد سال ۱۳۴۳ در مهاباد است. وی از «دانشگاه آلسر» در انگلیس دکترای «ناتوانی رشدی و هوشی» و تخصص «اتیسم» دارد و تاکنون کتاب‌های زیادی در حوزه استثنایی، از جمله بازی درمانی، ناتوانی‌های هوشی، و اختلالات طیف اتیسم نوشته است. با توجه به محدودیت کتاب‌های آموزشی در حوزه آموزش استثنایی، با ایشان در گفت‌وگویی به وضعیت کتاب‌های آموزشی و نیازهای آموزشی این حوزه پرداختیم. لازم به ذکر است، کتاب «اختلالات طیف اتیسم» وی در سال ۱۳۹۰ توسط «نشر دوران» به بازار عرضه شد که نامزد دریافت جایزه دهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد در گروه کتاب‌های استثنایی است.

■ **چه نیازی در حوزه استثنایی شما را به نگارش کتابی با این عنوان ترغیب کرد؟**

□ من به‌عنوان فردی که به حوزه نشر کتاب‌های این حوزه توجه دارد، حداقل درخصوص اتیسم دو یا سه عنوان کتاب بیشتر ندیدم. همه آن‌ها هم ترجمه بودند. حتی کتابی که در آن بیماری و شیوه‌های رویارویی با آن آمده باشد، نداشتیم. فقر منبعی جامع و ضرورت وجود کتابی که در آن علائم، طبقه‌بندی، نشانه‌ها و شیوه‌های مداخله اتیسم بیان شده باشد، مرا بر آن داشت که کتابی با این عنوان منتشر کنم. این کتاب همان‌طور که ملاحظه کردید، سعی دارد برای اولین بار کلیاتی درباره اتیسم به مخاطب ارائه دهد. من از سال ۱۳۸۶ پژوهش‌هایی انجام دادم که میزان شیوع اتیسم در ایران، اثرات اتیسم روی خانواده‌ها و خواسته‌های والدین ایرانی را در آن لحاظ کردم.

■ **آیا از استانداردها و منابع بالادستی به منظور تعیین چارچوبی برای کتاب‌ها یگان بهره می‌گیرید؟**

□ اینکه پیگیر وضعیت نشر و کیفیت آموزش کتاب‌های تولیدی هستید، ارزیابی کتاب‌ها را دارید و از آن‌ها تقدیر می‌کنید، مشخص است که استانداردهایی برای ارزیابی کتاب‌ها وجود دارد که از روی آن کتابی مناسب و کتابی نامناسب شناخته می‌شود. اما تصور می‌کنم این اطلاعات در اختیار ناشران، مؤلفان و مصرف‌کنندگان قرار ندارد. اگر مؤلفان از وجود چنین استانداردهایی آگاه باشند، قطعاً وضعیت کتاب‌های این حوزه